

Hanukka juhlan taustaa

Juhani Aitomaa

Joulukuussa maailman kristikansa viettää joulua, juutalaiset juhlivat Hanukkaa. Hanukka tarkoittaa Temppelin ja alttarin vihkimistä. Siitä asti kun israelilaiset saivat palata takaisin Baabelin vankeudesta n. 536 eKr. Jerusalemi oli pakanakansojen hallinnassa. Babylonian maailmanvallan jälkeen valtaa piti Persia, ja vuodesta 333 eKr. lähtien Aleksanteri Suuren Kreikka. Aleksanterin kuoleman jälkeen hänen laaja valtakuntansa jaettiin. Israel jäi ensin Egyptiä hallitsevan Aleksanterin kenraalin Ptolemy I Soterin hallintaan, mutta jonkun ajan kuluttua Syyriaa ja sen lähi-alueita hallitsemaan nousut Seleukos valtasi Israelin.

Juutalaisilla oli omiin sisäisiin asioihinsa itsehallinto ja juutalaisen uskonnon temppelipalvelus oli sallittu. Ulkopolitiikka oli kielletty, omaa armeijaa ei ollut. Verotus oli raskasta. Aleksanterin ja hänen seuraajiensa myötä hellenistinen kulttuuri ja uskonto levisivät Lähi-itään. Henkin juutalainen yläluokka otti vastaan näitä vaikutteita. He pitivät itseään edistyneinä. Lapsille annettiin kreikkalaisia nimiä ja kreikkankieltä alettiin opiskella ja puhua.

Kreikan uskonto oli monijumalinen. Monet juutalaiset paheksuivat kreikkalaisten

tapojen jäljittelyä ja etenkin sen uskonto oli monille kauhistus. Seleukoksen suvusta Antiokos IV hallitsi alueella vuodesta 175 eKr. alkaen. Aiemmistä hallitsijoista poiketen Antiokos halusi pakottaa kaikki valtakuntansa kansat noudattamaan kreikkalaista uskontoa. Temppelipalvelus kiellettiin ja juutalaisen uskonnon noudattajia alettiin vainota. Kerrotaan, että Antiokos astui Jerusalemin temppelin kaikkeinpyhimpään ja pystytti sinne patsaan Zeukselle. Epäjumalien patsaita ja niiden alttareita pystytettiin maan joka kolkalle. Vastaanhangoitteijat tapettiin. Toiset alistuivat Antiokoksen määräyksiin, mutta monet eivät. Yksi tunnettu kertomus tuolta ajalta kuvaa urheata Hannaa ja hänen 7 poikaansa, jotka eivät suostuneet palvomaan epäjumalia joutuen siksi kreikkalaisten tappamiksi.

Osa juutalaisista sai lopulta tarpeekseen vainosta ja aloitti kapinan Antiokoksen hallintoa vastaan 167 eKr. Makkabealaiset (vasaramiehet) saivat menestystä ja valloittivat Jerusalemin ja Temppelin alueen 164 eKr. He perustivat itsenäisen valtakunnan ja ensimmäinen merkittävä toimi

oli häviöstä Temppelin puhdistaminen. Epäjumalanpatsaat ja muut kreikkalaisen kulttuurin merkit hävitettiin. Legenda kertoo, että kun makkabealaisjohtaja Juuda miehineen oli kunnostanut Temppelin ja alttarin, eläinuhrit otettiin taas käyttöön. Altтарin käyttöönotto tapahtui Kislev kuun 25. päivänä, joka on nykyisin Hanukka juhla-ajan 1. päivä.

Temppelissä oli seitsemänsakarainen kynttelikkö, Menora. Temppelipalveluksessa sen kuului palaa yötä päivää keskeytyksettä. Polttoaineena käytettiin hienointa laatua olevaa oliiviöljyä, jonka puhtautta vaalittiin tarkoin. Öljy säilytettiin omissa, ylipapin sinetillä varustetuissa astioissa. Kreikkalaisten hävityksen jäljiltä makkabealaiset löysivät vain yhden ehjänä säilyneen öljyastian. Siinä oleva öljymäärä riitti yhdeksi päiväksi, mutta ihmeen kautta kynttelikkö paloi tuolla määrällä 8 vuorokautta. Tästä muodostuu Hanukka-juhlan pituus, 8 päivää. Hanukka aikana juutalainen perhe sytyttää Hanukka kynttelikkönsä päivittäin uuden kynttilän, kunnes kaikki palavat. □